

บทที่ 4

ปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาที่เกิดจากใช้สิทธิพิเศษใน กระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้ข้อตกลง WTO

ภายหลังจากที่ได้มีการศึกษาถึงหลักกฎหมายการค้าระหว่างประเทศที่ใช้เป็นกรณีพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการระงับข้อพิพาทดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 จะเห็นได้ว่าในความเข้าใจว่าด้วยกฎเกณฑ์และกระบวนการจัดการระงับข้อพิพาท (Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes) ภายใต้อัตกตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก (Agreement Establishing the World Trade Organization) ได้มีการกำหนดบทบัญญัติพิเศษที่เอื้อประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาท ยกตัวอย่างเช่น สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการปรึกษาหารือ สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงในปัจจุบันแล้วยังมีปัญหาอยู่ว่าสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาได้รับสิทธิพิเศษตามความมุ่งหมายของการจัดทำข้อตกลง WTO จริงหรือไม่เพียงใด ฉะนั้นเพื่อให้ทราบว่าประเทศกำลังพัฒนาได้รับประโยชน์จากสิทธิพิเศษตามความเข้าใจ 1994 จริงหรือไม่นั้น ในบทนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาที่เกิดจากการใช้สิทธิพิเศษในกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้ข้อตกลง WTO โดยจะพิจารณาจากคดีพิพาทระหว่างสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาตั้งแต่ปี 1947-2000 ซึ่งในการวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษที่มีอยู่นี้จะพิจารณาถึง

1. ปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการบังคับกฎเกณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

2. ปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการบังคับกฎเกณฑ์ของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท
3. ปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน
4. ปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการตอบโต้เมื่อไม่มีการปฏิบัติตามคำตัดสิน

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

4.1 ปัญหาการบังคับกฎเกณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

หากเกิดข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศขึ้น ตามขั้นตอนของกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้ข้อตกลง WTO กำหนดให้ประเทศคู่พิพาทจะต้องร้องขอให้มีการปรึกษาหารือระหว่างประเทศคู่พิพาทก่อนที่จะมีสิทธิร้องขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท ซึ่งการดำเนินการปรึกษาหารือระหว่างประเทศคู่พิพาทนี้ถือเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการระงับข้อพิพาทหรือเป็นกระบวนการก่อนเข้าสู่ขั้นตอนในการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท ดังนั้นเพื่อให้สามารถทราบถึงปัญหาการบังคับกฎเกณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทได้อย่างชัดเจน ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาถึง

1. หลักการในการบังคับกฎเกณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท
2. สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในการบังคับกฎเกณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท
3. ปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการบังคับกฎเกณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท
4. คดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

4.1.1 หลักการในการบังคับกฎเกณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

หากเกิดข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศขึ้นระหว่างประเทศสมาชิก กระบวนการระงับข้อพิพาทในความเข้าใจ 1994 ได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทไว้ดังนี้คือ

1. กระบวนการในการปรึกษาหารือ (Consultations)

ตามขั้นตอนของกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้ข้อตกลง WTO นั้น กำหนดให้ประเทศผู้ร้องเรียนจะต้องดำเนินการร้องขอให้มีการปรึกษาหารือด้วยการให้ความเห็นใจ (Sympathetic) กับประเทศผู้ถูกร้องเรียนก่อนจึงจะมีสิทธิในการร้องขอจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทเพื่อตรวจสอบเหตุการณ์ที่ถูกร้องเรียนและทำข้อเสนอแนะหรือคำตัดสินได้ กล่าวคือหลักการในกระบวนการระงับข้อพิพาทกำหนดให้ประเทศผู้ร้องเรียนจะต้องดำเนินการร้องขอให้มีการปรึกษาหารือ โดยสมาชิกที่ได้รับคำร้องขอจะต้องตอบรับคำร้องขอปรึกษาหารือนั้นภายในกำหนดระยะเวลา 10 วัน หลังจากวันที่ได้รับคำร้องขอและจะต้องดำเนินการปรึกษาหารือโดยสุจริตภายในระยะเวลาไม่เกิน 30 วันหลังจากวันที่ได้รับคำร้องขอเพื่อที่จะบรรลุถึงข้อยุติอันเป็นที่พอใจร่วมกัน หากประเทศคู่พิพาทไม่ตอบรับคำร้องขอภายใน 10 วันหลังจากวันที่ได้รับคำร้องขอหรือไม่ดำเนินการปรึกษาหารือภายใน 30 วันหลังจากวันที่ได้รับคำร้องขอหรือไม่สามารถระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นได้ภายใน 60 วันหลังจากวันที่ได้รับคำร้องขอให้มีการปรึกษาหารือ คู่กรณีผู้ฟ้องร้องจึงจะสามารถร้องขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทได้

อย่างไรก็ดี ในระหว่างที่มีการเจรจาหารือเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้น ประเทศคู่พิพาทสามารถเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการร้องขอให้มีการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (good offices, Conciliation, Mediation) เพื่อยุติปัญหาพิพาทที่เกิดขึ้นได้ แต่หากประเทศคู่พิพาทได้ร้องขอให้มีการไกล่เกลี่ยด้วยความสมัครใจของคู่พิพาทแล้ว ประเทศที่ร้องเรียนสามารถร้องขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทได้เมื่อระยะเวลา 60 วันของการไกล่เกลี่ยได้ผ่านพ้นไป เว้นแต่ในกรณีที่ประเทศคู่พิพาทเห็นชอบร่วมกันว่ากระบวนการในการไกล่เกลี่ยนั้นไม่สามารถระงับข้อพิพาท

ทางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน ประเทศผู้ร้องเรียนจึงจะมีสิทธิร้องขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทภายในกำหนดระยะเวลาที่มีการใกล้เคียงได้

2. กระบวนการในการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท (Establishing Panel)

หากประเทศคู่พิพาทไม่สามารถระงับข้อพิพาททางการค้าในขั้นตอนของการปรึกษาหารือระหว่างประเทศคู่พิพาทได้ ประเทศผู้ร้องขอให้มีการปรึกษาหารือสามารถร้องขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทเพื่อตรวจสอบปัญหาข้อพิพาทและเสนอผลการตรวจสอบโดยการทำข้อเสนอแนะหรือคำชี้ขาดได้ โดยคำร้องขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทนี้จะต้องทำเป็นหนังสือ ระบุผลของการเจรจาหรือ ผลสรุปข้อเท็จจริง ประเด็นแห่งปัญหาพิพาทและข้อกำหนดของคำฟ้องโดยย่อที่สามารถแสดงให้เห็นถึงปัญหาได้อย่างชัดเจน

3. กระบวนการในการแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท (Panel composition)

หากการปรึกษาหารือระหว่างประเทศคู่พิพาทประสบความสำเร็จและประเทศผู้ร้องเรียนได้ร้องขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องได้รับการแต่งตั้งอย่างช้าที่สุดในการประชุมองค์การระงับข้อพิพาทครั้งที่ต่อจากการประชุมครั้งที่มีการขอให้จัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท โดยคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทที่ถูกจัดตั้งขึ้นนี้จะประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความเป็นอิสระและความหลากหลายของประสบการณ์ ทั้งที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลจากประเทศสมาชิกและปัจเจกชนที่ไม่ใช่ตัวแทนของรัฐบาล ซึ่งในกระบวนการของการแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทนี้หากประเทศคู่พิพาทไม่สามารถตกลงแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทได้ภายในกำหนดระยะเวลา 20 วัน ประเทศคู่พิพาทสามารถร้องขอต่อผู้อำนวยการทั่วไปให้แต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจากบัญชีรายชื่อคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทที่พิจารณาว่าเหมาะสมให้แทน โดยประธานขององค์การระงับข้อพิพาทจะต้องแจ้งให้ประเทศสมาชิกทราบถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทที่ได้จัดตั้งขึ้นภายในกำหนดระยะเวลา 10 วันหลังจากวันที่ประธานขององค์การระงับข้อพิพาทได้รับคำร้องขอ

4.1.2 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในการบังคับกฎเกณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาให้สามารถดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการกำหนดบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทไว้ในความเข้าใจฯ 1994 ดังต่อไปนี้คือ

4.1.2.1 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาภายใต้บทบัญญัติมาตรา 3.12 ของความเข้าใจฯ 1994

บทบัญญัติมาตรา 3.12 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาไว้ในบทบัญญัติทั่วไปว่า

“หากคำฟ้องซึ่งอาศัยพื้นฐานของความตกลงภายใต้ข้อตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลกเป็นคำฟ้องซึ่งสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาฟ้องสมาชิกซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้ว คู่กรณีผู้ฟ้องร้องมีสิทธิที่จะยกบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคำตัดสินของวันที่ 5 เมษายน 1966 (ปีไอเอสดี 14 เอส/18) มาเป็นทางเลือกในกรณีที่จะไม่ใช้บทบัญญัติที่ระบุไว้ในข้อ 4, 5, 6 และ 12 ของความเข้าใจฉบับนี้ ยกเว้นในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทพิจารณาเห็นว่า กรอบเวลาที่ระบุไว้ในวรรค 7 ของคำตัดสินนั้นไม่เพียงพอกับการจัดทำรายงานของตนและเห็นว่ากรอบเวลาดังกล่าวอาจขยายออกไปได้โดยความตกลงของคู่กรณีผู้ฟ้องร้องเท่าที่มีความขัดแย้งระหว่างกฎและกระบวนการของข้อ 4, 5, 6 และ 12 กับกฎและกระบวนการของคำตัดสินที่เกี่ยวข้อง ให้ถือกฎและกระบวนการประการหลังเป็นสำคัญ”

ดังนั้น หากสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติมาตรา 3.12 ของความเข้าใจฯ 1994 ที่วางหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ผู้อำนวยความสะดวกทั่วไปเป็นผู้ไกล่เกลี่ยปัญหาข้อพิพาทระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา ก็จะส่งผลให้ปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นสามารถยุติลงได้อย่างรวดเร็วและเป็นที่น่าพอใจของทั้งสองฝ่ายอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยผู้อำนวยความสะดวกทั่วไปจะเป็นการเพิ่ม

อำนาจในการเจรจาต่อรองให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา อีกทั้งยังเป็นการลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาได้

4.1.2.2 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาภายใต้บทบัญญัติมาตรา 4.10 ของความเข้าใจฯ 1994

บทบัญญัติมาตรา 4.10 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาไว้ในกระบวนการปรึกษาหารือว่า

“ในระหว่างปรึกษาหารือ สมาชิกควรให้การเอาใจใส่เป็นพิเศษแก่ปัญหาและผลประโยชน์เฉพาะของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา”

ดังนั้น หากประเทศพัฒนาแล้วได้ให้การพิจารณาอย่างเห็นอกเห็นใจแก่ปัญหาและผลประโยชน์ของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในขั้นตอนของการปรึกษาหารือก็จะส่งผลให้ปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นนั้นสามารถยุติลงได้อย่างเป็นที่น่าพอใจของประเทศคู่พิพาททั้งสองฝ่ายภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทซึ่งเป็นขั้นตอนต่อไปของกระบวนการระงับข้อพิพาท อีกทั้งยังเป็นการลดความรุนแรงของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนาอันเป็นประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทได้เป็นอย่างมาก

4.1.2.3 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาภายใต้บทบัญญัติมาตรา 12.10 ของความเข้าใจฯ 1994

บทบัญญัติมาตรา 12.10 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาไว้ว่า

“ในการปรึกษาหารือที่เกี่ยวกับมาตรการที่สมาชิกซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาใช้อยู่ คู่กรณีอาจตกลงขอให้ขยายระยะเวลาตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในวรรค 7 และ 8 ของข้อ 4 ถ้าหลังจากระยะเวลาที่เกี่ยวข้องได้สิ้นสุดลงและคู่กรณีซึ่งได้ปรึกษาหารือกันยังไม่สามารถตกลงกันได้ ประธาน

ขององค์กรระดับข้อพิพาทจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะขยายระยะเวลาที่เกี่ยวข้องออกไปหรือไม่หลังจากปรึกษาหารือกับคู่กรณี และหากจะขยายจะขยายออกไปนานเท่าใด”

ดังนั้น หากได้มีการขยายระยะเวลาในการปรึกษาหารือในกระบวนการระดับข้อพิพาทระหว่างสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้ข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นสามารถยุติลงได้ภายหลังจากที่ระยะเวลาในการปรึกษาหารือที่ได้กำหนดไว้ได้สิ้นสุดลงก็จะส่งผลให้เกิดความรวดเร็วในการระดับข้อพิพาท อีกทั้งยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกระบวนการระดับข้อพิพาทในขั้นตอนการพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทอันจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนาเป็นอย่างมาก

4.1.2.4 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาภายใต้บทบัญญัติมาตรา 8.10 ของความเข้าใจฯ 1994

บทบัญญัติมาตรา 8.10 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาไว้ในเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทว่า

“ในกรณีที่ข้อพิพาทระหว่างสมาชิกประเทศกำลังพัฒนา กับสมาชิกประเทศพัฒนาแล้ว ให้คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทมีผู้พิจารณาวินิจฉัยที่มาจากสมาชิกประเทศกำลังพัฒนารวมอยู่ด้วยอย่างน้อยหนึ่งคนหากสมาชิกประเทศกำลังพัฒนาร้องขอ”

ในการพิจารณาปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนานั้น หากคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทมาจากประเทศพัฒนาแล้วทั้งหมดก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียเปรียบแก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินการกระบวนการระดับข้อพิพาทได้เนื่องจากคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทที่มาจากประเทศพัฒนาแล้วทั้งหมดนั้น อาจพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นกลางได้ ดังนั้นหากคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทที่เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนานั้นประกอบด้วยบุคคลซึ่งมาจากสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนารวมอยู่ด้วยอย่างน้อยหนึ่งคนก็จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประเทศกำลังพัฒนาอันเป็นประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินการกระบวนการระดับข้อพิพาทมากขึ้น

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้ข้อตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก พบว่ามีเพียงคดี United States–Measure Affecting Import of Woven Wool Shirts and Blouses ที่ประเทศอินเดียร้องเรียนสหรัฐอเมริกาภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Agreement on Textiles and Clothing) ว่ามาตรการป้องกันของสหรัฐอเมริกาเป็นมาตรการที่ละเมิดต่อทบทบัญญัติมาตรา 2, 6 และ 8 ของความตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น ที่ได้มีการร้องใช้สิทธิพิเศษสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทที่ประเทศกำลังพัฒนามีอยู่ภายใต้มาตรา 8.10 นี้

4.1.3 ปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

แม้ว่าในความเข้าใจ 1994 จะได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาไว้ในกระบวนการระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี ประเทศกำลังพัฒนายังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิพิเศษดังต่อไปนี้คือ

4.1.3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทบทบัญญัติมาตรา 3.12 ของความเข้าใจ 1994

แม้ว่าทบทบัญญัติมาตรา 3.12 จะได้รับรองไว้ว่ากระบวนการพิเศษสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับการตัดสินเมื่อวันที่ 5 เมษายน 1966 จะยังคงมีผลอยู่ต่อไป กล่าวคือ หากเกิดข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาขึ้น กฎเกณฑ์ในกระบวนการพิเศษสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาจะได้กำหนดให้ผู้อำนวยความสะดวกไปทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยตามวิธีของ good offices เพื่อให้ความสะดวกในการแก้ไขข้อพิพาทข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นก็ตาม

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากทางปฏิบัติในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทของประเทศกำลังพัฒนาพบว่าสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนายังไม่เคยมีการร้องขอเพื่อใช้ทบทบัญญัติ

พิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาตามมาตรา 3.12 ของความเข้าใจฯ 1994 นี้แต่อย่างใด ซึ่งการที่ประเทศกำลังพัฒนามิได้ร้องขอเพื่อใช้บทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาดังกล่าวนี้นั้นถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทในทางการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศที่มีอำนาจในการเจรจาต่อรองและฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำ ดังนั้นหากไม่มีผู้อำนวยความสะดวกทั่วไปเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาททางการค้าที่เกิดขึ้นก็อาจส่งผลให้การเจรจาหรือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาไม่ประสบผลสำเร็จได้

4.1.3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บทบัญญัติมาตรา 4.10 ของความเข้าใจฯ 1994

แม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 4.10 จะได้วางหลักเกณฑ์กำหนดให้สมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วจะต้องให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษแก่ปัญหาและผลประโยชน์ของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงในทางปฏิบัติของการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาพบว่า สมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วยังมิได้ให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษแก่ปัญหาและผลประโยชน์เฉพาะแก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาดังที่ได้กล่าวไว้ในบทบัญญัติมาตรา 4.10 เท่าที่ควร ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวนี้ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของประเทศกำลังพัฒนาอันส่งผลให้กระบวนการระงับข้อพิพาทในขั้นตอนของการปรึกษาหารือโดยส่วนใหญ่ไม่สามารยุติปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นได้

4.1.3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บทบัญญัติมาตรา 12.10 ของความเข้าใจฯ 1994

แม้ว่าในบทบัญญัติมาตรา 12.10 ของความเข้าใจฯ 1994 จะได้กำหนดให้ประธานขององค์การระงับข้อพิพาทสามารถขยายระยะเวลาในการปรึกษาหารือออกไปเพื่อให้ปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาความเป็นจริงในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่า สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาไม่มีการร้องขอให้มีการขยายเวลาการปรึกษาหารือตามบทบัญญัติมาตรา 12.10 แต่อย่างใด ซึ่งการไม่ร้องขอขยายระยะเวลาการปรึกษาหารือดังกล่าวนี้

อาจมีสาเหตุมาจากการที่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนายังไม่มีความมั่นใจว่าหากมีการขยายระยะเวลาเพื่อการปรึกษาหารือออกไปแล้วจะสามารถหาข้อยุติได้อย่างเป็นที่พอใจของประเทศคู่พิพาททั้งสองฝ่าย

4.1.4 คดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงคดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษก่อนเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

4.1.4.1 คดีตัวอย่างในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติ 3.12 ของความเข้าใจฯ 1994

เมื่อพิจารณาจากทางปฏิบัติในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติมาตรา 3.12 ของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาพบว่า จากปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมดตั้งแต่ปี 1947-2000 (ดังแสดงไว้ในภาคผนวกที่ 2) สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนายังไม่เคยมีการร้องขอเพื่อใช้บทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่กำหนดให้ผู้อำนวยความสะดวกทั่วไปดำเนินการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด

4.1.4.2 คดีตัวอย่างในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติ 4.10 ของความเข้าใจฯ 1994

เมื่อพิจารณาจากทางปฏิบัติในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติมาตรา 4.10 ของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาพบว่า ปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาที่มีการร้องขอเพื่อใช้มาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการปรึกษาหารือภายใต้บทบัญญัติมาตรา 4.10 ได้แก่

1. คดี European Communities-Trade Description of Scallops ที่ประเทศชิลีร้องเรียน ประชาคมยุโรปภายใต้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าหรือข้อตกลงแกตต์ และความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade) ว่าการกระทำของประชาคมยุโรปเป็นการละเมิดต่อพันธกรณีของข้อตกลงแกตต์ตามหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่งโดยทั่วไป (General Most-Favoured-Nation-Treatment) และการปฏิบัติเยี่ยงชาติว่าด้วยการเก็บภาษีอากรและข้อบังคับภายใน (National Treatment on Internal Taxation and Regulation) ตามบทบัญญัติมาตรา 1 และ 3 ของแกตต์ และมาตรา 2 ของความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า

ประเทศชิลีได้มีการร้องขอให้บทบัญญัติพิเศษในกระบวนการปรึกษาหารือตามมาตรา 4.10 เพื่อให้ประชาคมยุโรปพิจารณาเอาใจใส่เป็นพิเศษแก่ประโยชน์ของประเทศชิลีซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาในการอนุญาตให้นำเข้าผลิตภัณฑ์หอย scallops แต่อย่างไรก็ดี ประชาคมยุโรปก็มิได้ให้การพิจารณาถึงผลประโยชน์ของประเทศชิลีในกระบวนการปรึกษาหารือเพื่อระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นแต่อย่างไร

2. คดี Pakistan-Patent protection for Pharmaceutical and Agricultural Chemical Products ที่สหรัฐอเมริการ้องเรียนประเทศปากีสถานภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าว่า มาตรการคุ้มครองในสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาในสินค้าประเภทยาและเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรของประเทศปากีสถานเป็นมาตรการที่ละเมิดต่อความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าตามบทบัญญัติมาตรา 27, 65 และ 70 ซึ่งในการระงับข้อพิพาทระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศปากีสถานนี้ ประเทศปากีสถานได้มีการร้องขอเพื่อใช้มาตรการพิเศษสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาตามบทบัญญัติมาตรา 4.10 ของความเข้าใจฯ 1994 ในการขอให้มีการดำเนินการปรึกษาหารือเพื่อระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศปากีสถานขึ้นที่ประเทศของตน แต่อย่างไรก็ดี สหรัฐอเมริกาก็มิได้ยินยอมปฏิบัติตามคำขอดังกล่าว จึงส่งผลให้ประเทศปากีสถานจำเป็นต้องดำเนินกระบวนการปรึกษาหารือ ณ กรุงเจนีวา อันก่อให้เกิดปัญหาต่อประเทศปากีสถานซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปรึกษาหารือดังกล่าว

4.1.4.3 คดีตัวอย่างในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติ 12.10 ของความเข้าใจฯ 1994

แม้ว่าในบทบัญญัติมาตรา 12.10 ได้กำหนดให้ประธานขององค์กรระดับข้อพิพาทสามารถขยายระยะเวลาตามที่ได้กำหนดไว้ออกไปหลังจากที่ระยะเวลาที่เกี่ยวข้องได้สิ้นสุดลงและประเทศคู่กรณีซึ่งได้ปรึกษาหารือกับยังไม่สามารถยุติปัญหาข้อพิพาทลงได้ แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาจากปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาพบว่า ในความเป็นจริงในการใช้บทบัญญัติและกฎเกณฑ์ภายใต้ความเข้าใจฯ 1994 เท่าที่ผ่านมาพบว่า ประธานขององค์กรระดับข้อพิพาทยังมีได้มีการปฏิบัติภายใต้บทบัญญัติมาตรา 12.10 แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากไม่มีประเทศสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาได้ร้องขอให้มีการขยายระยะเวลาในการปรึกษาหารือออกไปภายหลังจากระยะเวลาที่กำหนดไว้ได้สิ้นสุดลง ซึ่งสาเหตุที่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาไม่มีการร้องขอเพื่อใช้สิทธิพิเศษที่มีอยู่ดังกล่าวนี้อาจมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศคู่พิพาทที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วมิได้ให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษแก่ปัญหาและผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการปรึกษาหารือ จึงส่งผลให้แม้ประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับสิทธิพิเศษในการขยายระยะเวลาปรึกษาหารือออกไปก็ตาม แต่ปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาก็อาจจะไม่สามารถยุติข้อพิพาทนั้นได้อย่างเป็นที่น่าพอใจของประเทศคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติมาตรา 12.10 ของประเทศกำลังพัฒนา

4.2 ปัญหาในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

ภายหลังจากที่ประเทศคู่พิพาทได้ร้องขอดำเนินการให้มีการเจรจาหรือตามบทบัญญัติมาตรา 22 วรรค 1 หรือมาตรา 23 วรรค 1 ของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าแล้ว และหากประเทศคู่พิพาทไม่สามารถระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ภายในกำหนดระยะเวลา 60 วันหลังจากวันที่ได้รับคำขอให้มีการปรึกษาหารือ ประเทศคู่กรณีผู้ฟ้องร้องสามารถร้องขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทได้ดียิ่งขึ้น ในหัวข้อนี้จะศึกษาถึง

1. หลักการในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท
2. สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท
3. ปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท
4. คดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 หลักการในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาถึงหลักการที่สำคัญในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทและสิทธิพิเศษที่ประเทศกำลังพัฒนาเมื่ออยู่ในกระบวนการทำงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทในความเข้าใจ 1994 ที่ได้กำหนดขั้นตอนในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทไว้ดังนี้คือ

4.2.1.1 กระบวนการในการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท (Panel examination)

ภายหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทเพื่อตรวจสอบปัญหาข้อพิพาทแล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการในการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท ซึ่งในกระบวนการในการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทนี้คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะดำเนินการพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้งแล้วเสนอรายงานนั้นให้แก่ประเทศคู่พิพาทเพื่อตรวจสอบภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทกำหนด โดยในกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทนี้ คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทมีสิทธิในการร้องขอข้อมูลและข้อแนะนำจากบุคคลหรือองค์กรใดที่เห็นว่าเหมาะสมได้

4.2.1.2 กระบวนการในการทบทวนชั่วคราว (Interim review stage)

เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทได้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้งของประเทศคู่พิพาทแล้ว คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะจัดส่งรายงานชั่วคราวที่ได้มีการอธิบายถึงบทบัญญัติข้อสรุปและข้อค้นพบให้แก่ประเทศคู่พิพาท ซึ่งในกระบวนการในการทบทวนชั่วคราวนี้ประเทศคู่พิพาทสามารถเสนอคำร้องขอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทเพื่อทบทวนรายงานดังกล่าวก่อนที่จะส่งรายงานฉบับสุดท้ายให้แก่องค์กรระงับข้อพิพาท

4.2.1.3 กระบวนการในการจัดทำรายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท (Panel Report)

หากประเทศคู่พิพาทสามารถระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย รายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะมีเพียงคำบรรยายโดยย่อของคดีและรายงานว่าได้มีการบรรลุถึงข้อยุติแล้ว แต่ถ้าประเทศคู่พิพาทไม่สามารถบรรลุข้อยุติซึ่งเป็นที่พอใจร่วมกัน คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องเสนอผลการพิจารณาเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังองค์กรระงับข้อพิพาท โดยรายงานนั้นจะประกอบไปด้วยผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงความเป็นไปได้ในการใช้บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องและเหตุผลพื้นฐานที่รองรับผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะที่ได้ทำขึ้น

เพื่อให้กระบวนการระงับข้อพิพาทมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องมีระยะเวลาในการทำงานไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท ส่วนในกรณีเร่งด่วนหรือในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่เน่าเสียง่ายคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องออกรายงานให้แก่ประเทศคู่พิพาทภายใน 3 เดือน แต่อย่างไรก็ดี หากคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทไม่สามารถออกรายงานภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องแจ้งให้องค์กรระงับข้อพิพาททราบถึงสาเหตุของความล่าช้าพร้อมทั้งประมาณระยะเวลาซึ่งจะสามารถเสนอรายงานได้ โดยระยะเวลาจากวันที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจนถึงมีการเวียนรายงานให้ประเทศสมาชิกทราบจะต้องมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 9 เดือน

4.2.1.4 กระบวนการในการรับรองรายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท (Adoption of Report)

ภายหลังจากที่คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทได้จัดทำรายงานให้แก่ประเทศคู่พิพาทแล้ว รายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทนั้นจะถูกรับรองในการประชุมขององค์การระงับข้อพิพาท ภายใน 60 วันหลังจากที่มีการเวียนรายงานให้แก่ประเทศสมาชิก เว้นแต่

1. เมื่อประเทศคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้อุทธรณ์รายงานต่อองค์กรอุทธรณ์ ซึ่งหากมีการอุทธรณ์รายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทแล้ว องค์กรอุทธรณ์จะต้องพิจารณาการอุทธรณ์นั้นภายในกำหนดระยะเวลา 60 วันและองค์กรระงับข้อพิพาทจะต้องรับรองรายงานขององค์กรอุทธรณ์ภายใน 30 วันนับแต่วันที่มีการเวียนรายงานให้แก่ประเทศสมาชิก

2. เมื่อองค์กรระงับข้อพิพาทได้มีคำตัดสินโดยฉันทามติที่จะไม่รับรองรายงานนั้น

อย่างไรก็ดี ระยะเวลา นับแต่การจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจนถึงการรับรองรายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทนั้นจะต้องมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 9 เดือนหรือกรณีที่มีการอุทธรณ์จะต้องไม่เกิน 12 เดือน

4.2.2 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาให้สามารถดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงได้มีการกำหนดบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทไว้ในความเข้าใจฯ 1994 ดังต่อไปนี้คือ

4.2.2.1 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาภายใต้บทบัญญัติมาตรา 12.10 ของ ความเข้าใจฯ 1994

บทบัญญัติมาตรา 12.10 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับ ประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทไว้ว่า

“...ในการตรวจสอบคำฟ้องที่มีต่อสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องให้เวลาที่พอเพียงสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในอันที่จะเตรียม และเสนอคำโต้แย้งของตน”

จากบทบัญญัตินี้กล่าวข้างต้นนี้ถือเป็นบทบัญญัติที่เอื้อประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนา ในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทเป็นอย่างมาก เนื่องจากสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา เป็นประเทศที่มีผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายจำนวนจำกัด ดังนั้นหากสมาชิกที่เป็น ประเทศกำลังพัฒนามีระยะเวลาที่พอเพียงในการเตรียมและเสนอคำโต้แย้งในกระบวนการพิจารณา ของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท ก็จะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนามีโอกาสในการรวบรวมข้อมูลที่ เพียงพอเพื่อโต้แย้งตามคำฟ้องดังกล่าวได้อย่างละเอียดรอบคอบและมีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น

4.2.2.2 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาภายใต้บทบัญญัติมาตรา 12.11 ของ ความเข้าใจฯ 1994

บทบัญญัติมาตรา 12.11 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับ ประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทไว้ว่า

“ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งหรือมากกว่านั้นเป็นสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา รายงาน ของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องระบุอย่างชัดเจนถึงรูปแบบซึ่งได้พิจารณาถึงบทบัญญัติที่ เกี่ยวข้องว่าด้วยการปฏิบัติที่แตกต่างและที่เป็นการอนุเคราะห์ยิ่งกว่าสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศ กำลังพัฒนา”

จากการที่ได้มีการกำหนดให้คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องระบอบอย่างชัดเจนถึงการปฏิบัติที่แตกต่างและเป็นพิเศษแก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนานี้ ส่งผลให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถทราบถึงการปฏิบัติที่แตกต่างตามบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ประเทศกำลังพัฒนาพึงได้รับจากสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาแล้ว

4.2.3 ปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

แม้ว่าในความเข้าใจ 1994 จะได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาไว้ในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี ประเทศกำลังพัฒนายังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิพิเศษดังต่อไปนี้คือ

4.2.3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บทบัญญัติมาตรา 12.10 ของความเข้าใจ 1994

แม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 12.10 จะได้วางหลักเกณฑ์กำหนดให้คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องให้ระยะเวลาที่พอเพียงสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการเตรียมและเสนอคำโต้แย้งของตนก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี การกำหนดระยะเวลาที่เพียงพอสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการที่จะเตรียมและเสนอคำโต้แย้งของตนนี้จะต้องได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทด้วย ดังนั้นบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาดังกล่าวจึงอาจไม่เอื้อประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนาเท่าที่ควร

4.2.3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บทบัญญัติมาตรา 12.11 ของความเข้าใจ 1994

แม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 12.11 จะได้วางหลักเกณฑ์กำหนดให้คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องระบอบอย่างชัดเจนถึงรูปแบบที่ได้ให้การพิจารณาเป็นพิเศษและแตกต่างแก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงในทางปฏิบัติของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทพบว่า รายงาน

ของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทมิได้มีการระบุอย่างชัดแจ้งถึงการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่าง แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาแต่อย่างใด จึงถือเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศกำลังพัฒนา ในการใช้บทบัญญัติพิเศษในกระบวนการของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

4.2.4 คดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาใน การใช้สิทธิพิเศษในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงคดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของ ประเทศกำลังพัฒนาในการใช้สิทธิพิเศษในกระบวนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

4.2.4.1 คดีตัวอย่างในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติ 12.10 ของความเข้าใจ 1994

ตัวอย่างคดีข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่ประเทศกำลังพัฒนาได้มีการกล่าวอ้าง ถึงบทบัญญัติมาตรา 12.10 ของความเข้าใจ 1994 เพื่อร้องขอให้มีการกำหนดระยะเวลาที่พอเพียง ในการที่จะเตรียมและเสนอคำโต้แย้งของตนตามบทบัญญัติพิเศษดังกล่าว ได้แก่

1. คดี India–Patent Protection for Pharmaceutical and Agricultural Chemical Products ที่สหรัฐอเมริกาฟ้องเรียนประเทศอินเดียภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทาง ปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าว่าประเทศอินเดียกระทำการอันละเมิดต่อบทบัญญัติมาตรา 27, 65 และ 70 ของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

2. คดี European Communities–Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas ที่ประเทศเอกวาดอร์, กัวเตมาลา, เม็กซิโก และสหรัฐอเมริกาฟ้องเรียนประชาคมยุโรป ว่า ประชาคมยุโรปไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ในมาตรา 1, 2, 3, 10, 11 และ 13 รวมทั้งละเมิดต่อความตกลงว่าด้วยวิธีดำเนินการออกใบอนุญาต นำเข้า (Agreement on Import Licensing Procedures) ความตกลงว่าด้วยการเกษตร

(Agreement on Agriculture) ความตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Investment Measures) และความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีการกำหนดบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทไว้ในบทบัญญัติมาตรา 12.10 ของความเข้าใจ 1994 ก็ตาม แต่การกำหนดระยะเวลาที่เพียงพอสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการที่จะเตรียมและเสนอคำโต้แย้งของตนนี้จะต้องได้รับการยอมรับโดยฉันทามติจากคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทด้วย ดังนั้นบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาดังกล่าวจึงอาจไม่เอื้อประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนาเท่าที่ควรเนื่องจากคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทอาจมีมติไม่ยอมรับการร้องขอขยายระยะเวลาในการที่จะเตรียมและเสนอคำโต้แย้งของประเทศกำลังพัฒนาได้

4.2.4.2 คดีตัวอย่างในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติ 12.11 ของความเข้าใจ 1994

เมื่อพิจารณาจากทางปฏิบัติในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติมาตรา 12.11 ของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาพบว่า รายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทในปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาภายใต้ข้อตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลกนั้น ไม่มีการระบุอย่างชัดเจนถึงรูปแบบซึ่งได้พิจารณาถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่แตกต่างและที่เป็นการอนุเคราะห์ยิ่งสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาแต่อย่างใด ซึ่งจากการที่ไม่มีการระบุอย่างชัดเจนถึงการปฏิบัติที่แตกต่างและเป็นการอนุเคราะห์ยิ่งสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนานั้นจึงอาจส่งผลให้สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาไม่สามารถทราบถึงการปฏิบัติที่แตกต่างตามบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ประเทศกำลังพัฒนาพึงได้รับภายใต้ข้อตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลกอันอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในการใช้บทบัญญัติพิเศษดังกล่าวได้

4.3 ปัญหาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน

เมื่อองค์กรระดับข้อพิพาทได้รับรองรายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทแล้ว ประเทศคู่พิพาทจะต้องดำเนินการตามคำแนะนำหรือคำตัดสินขององค์กรระดับข้อพิพาทในทันที ดัง นั้น เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินได้อย่างชัดเจนในหัวข้อนี้ จะทำการศึกษาถึง

1. หลักการในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน
2. สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน
3. ปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน
4. คดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้ สิทธิพิเศษในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 หลักการในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาถึงหลักการในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินและสิทธิ พิเศษที่ประเทศกำลังพัฒนามีอยู่ในการปฏิบัติตามคำตัดสินของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท ดังนี้คือ

4.3.1.1 การปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินและการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน

ภายหลังจากที่องค์กรระดับข้อพิพาทได้รับรองรายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท แล้ว ประเทศคู่พิพาทจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท โดยทันที อย่างไรก็ตาม หากประเทศคู่พิพาทไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินได้ในทันที ประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องจะกำหนดระยะเวลาที่สมควรในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน ดังต่อไปนี้คือ

- 1.1 ระยะเวลาซึ่งสมาชิกที่เกี่ยวข้องได้เสนอและได้รับความเห็นชอบจากองค์กรระดับข้อพิพาท
- 1.2 ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ตามข้อ 1 ระยะเวลาที่เหมาะสมคือระยะเวลาที่ประเทศคู่พิพาทตกลงร่วมกันภายใน 45 วันนับจากวันที่มีข้อเสนอแนะและคำชี้ขาด
- 1.3 ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ตามข้อ 2 ระยะเวลาที่เหมาะสมคือระยะเวลาที่กำหนดโดยอนุญาโตตุลาการ ซึ่งจะมีผลผูกพันภายใน 90 วันหลังจากวันที่ได้มีการรับรองข้อเสนอแนะและคำชี้ขาด อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาที่เหมาะสมในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินนั้นไม่ควรเกิน 18 เดือนนับจากวันที่มีการรับรองรายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทหรือองค์กรอุทธรณ์

4.3.1.2 การตรวจสอบการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน

องค์กรระดับข้อพิพาทเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะหรือคำชี้ขาดหลังจากที่มีการรับรองข้อเสนอแนะหรือคำชี้ขาดนั้นแล้วจนกว่าประเด็นปัญหาดังกล่าวจะได้รับการแก้ไข โดยประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดทำรายงานความคืบหน้าในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินเป็นลายลักษณ์อักษรให้แก่องค์กรระดับข้อพิพาทอย่างน้อย 10 วันก่อนการประชุมองค์กรระดับข้อพิพาทในแต่ละครั้ง

4.3.2 สิทธิพิเศษของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินภายใต้บทบัญญัติมาตรา 21.2, 21.7 และ 21.8 ของความเข้าใจฯ 1994

เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาให้สามารถดำเนินกระบวนการระดับข้อพิพาทได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงได้มีการกำหนดบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินไว้ในความเข้าใจฯ 1994 ดังต่อไปนี้คือ

บทบัญญัติมาตรา 21.2 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินไว้ว่า

“ควรให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษสำหรับเรื่องที่กระทบต่อผลประโยชน์ของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการที่อยู่ภายใต้การระงับข้อพิพาท”

บทบัญญัติมาตรา 21.7 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินไว้ว่า

“ถ้าเป็นเรื่องซึ่งสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนายกขึ้น องค์การระงับข้อพิพาทจะพิจารณาว่าจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างไรเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์”

บทบัญญัติมาตรา 21.8 ของความเข้าใจฯ 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินไว้ว่า

“ถ้าเป็นคดีซึ่งสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนายกขึ้นในการพิจารณาว่าควรจะดำเนินการที่เหมาะสมอย่างไร องค์การระงับข้อพิพาทจะต้องพิจารณาไม่เฉพาะแต่มาตรการทางการค้าที่ครอบคลุมซึ่งถูกร้องเรียนเท่านั้นแต่ยังจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบของมาตรการต่อเศรษฐกิจของสมาชิกซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่เกี่ยวข้องด้วย”

จากบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในบทบัญญัติมาตรา 21.2, 21.7 และ 21.8 ของความเข้าใจฯ 1994 ที่ได้วางกฎเกณฑ์กำหนดให้ประเทศพัฒนาแล้วควรให้การพิจารณาเป็นพิเศษในเรื่องที่กระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนาในการติดตาม ตรวจสอบ การปฏิบัติตามข้อเสนอนะและคำชี้ขาด อีกทั้งองค์การระงับข้อพิพาทจะต้องพิจารณาถึงการดำเนินการในขั้นตอนต่อไปที่เหมาะสมกับสภาพการณ์และผลกระทบของมาตรการต่อเศรษฐกิจของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่เกี่ยวข้องด้วยนี้ จึงเป็นการเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาเป็นอย่างมากเนื่องจากหากองค์การระงับข้อพิพาทได้ให้การพิจารณาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและการดำเนินการในกระบวนการระงับข้อพิพาทอย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศกำลังพัฒนา ก็จะเป็นการลดความรุนแรงในเรื่องของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาและส่งผลให้ข้อเสนอนะหรือคำชี้ขาดขององค์การระงับข้อพิพาทมีผลบังคับใช้อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น

4.3.3 ปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินภายใต้บทบัญญัติมาตรา 21.2, 21.7 และ 21.8 ของความเข้าใจ 1994

แม้ว่าในความเข้าใจ 1994 จะได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาไว้ในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากทางปฏิบัติที่ผ่านมาขององค์กรระดับข้อพิพาทพบว่า องค์กรระดับข้อพิพาทมิได้ให้การปฏิบัติที่เป็นพิเศษตามบทบัญญัติพิเศษดังกล่าวแก่ประเทศกำลังพัฒนาแต่อย่างใด

4.3.4 คดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาวเคราะห์ถึงคดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

4.3.4.1 คดีตัวอย่างในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติมาตรา 21.2 ของความเข้าใจ 1994

ในคดี European Communities–Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas ประเทศเอกวาดอร์ กัวเตมาลา ฮอนดูรัสและเม็กซิโก ได้มีการอ้างถึงบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินภายใต้ความเข้าใจ 1994 มาตรา 21.2, 21.7 และ 21.8 ขึ้นในการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการเพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินของประชาคมยุโรป แต่อย่างไรก็ดี ประชาคมยุโรปก็ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องที่กระทบต่อผลประโยชน์ของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาตามบทบัญญัติพิเศษมาตรา 21.2, 21.7 และ 21.8 ในการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทแต่อย่างใด

4.3.4.2 คดีตัวอย่างในการใช้สิทธิพิเศษภายใต้บทบัญญัติมาตรา 21.7 และ 21.8 ของความเข้าใจฯ 1994

เมื่อพิจารณาจากทางปฏิบัติในคดีต่างๆที่ผ่านมาของการใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทในความเข้าใจฯ 1994 พบว่าองค์กรระงับข้อพิพาทมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติพิเศษสำหรับสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาดังกล่าวแต่อย่างใด

4.4 ปัญหาการตอบโต้ในกรณีที่ไม่มีการปฏิบัติตามคำตัดสิน

กระบวนการระงับข้อพิพาทในความเข้าใจว่าด้วยกฎเกณฑ์และกระบวนการระงับข้อพิพาทภายใต้ข้อตกลง WTO ได้วางหลักเกณฑ์ในการตอบโต้ในกรณีที่ไม่มีการปฏิบัติตามคำตัดสินไว้ในบทบัญญัติมาตรา 22 เพื่อให้ประเทศผู้เสียหายสามารถใช้วิธีการตอบโต้โดยการกดดันให้ประเทศคู่พิพาทจำต้องปฏิบัติตามคำตัดสินดังกล่าว ซึ่งกลไกการตอบโต้ในกระบวนการระงับข้อพิพาทมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 หลักการตอบโต้เมื่อไม่มีการปฏิบัติตามคำตัดสิน

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษถึงหลักการตอบโต้ในกรณีที่ไม่มีการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสิน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

4.4.1.1 วิธีการร้องขอเพื่อระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่น

หากประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ประเทศผู้ร้องเรียนจะต้องร้องขอเจรจากับประเทศคู่พิพาทเพื่อดำเนินการให้มีการชดเชยค่าเสียหายอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน หากไม่มีการตกลงในเรื่องค่าเสียหายได้อย่างเป็นที่น่าพอใจภายในกำหนดระยะเวลา 20 วันหลังจากวันที่สิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนด ประเทศผู้ร้องเรียนสามารถร้องขอต่อองค์กรระงับข้อพิพาทเพื่อขออนุมัติระงับการใช้สิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่นแก่สมาชิกที่เกี่ยวข้องได้

4.4.1.2 หลักการในการระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่น

หลักการในการระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่นมีกระบวนการดังต่อไปนี้คือ

ก. ในการระงับสิทธิประโยชน์และพันธกรณีอื่นได้ ประเทศผู้ร้องเรียนจะต้องให้การระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่นในสาขาเดียวกับที่คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทหรือองค์กรอุทธรณ์ พบว่ามีการละเมิดหรือมีความเสียหายเกิดขึ้น

ข. หากประเทศผู้ร้องเรียนพิจารณาเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่สามารถกระทำได้ในทางปฏิบัติหรือไม่เกิดประสิทธิภาพเพียงพอ ประเทศผู้ร้องเรียนสามารถเลือกที่จะระงับการให้สิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่นในสาขาอื่นภายใต้ความตกลงเดียวกันได้

ค. หากประเทศผู้ร้องเรียนพิจารณาเห็นว่าการปฏิบัติตามข้อ ข. ไม่สามารถกระทำได้ในทางปฏิบัติหรือไม่เกิดประสิทธิภาพเพียงพอที่จะระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่นในสาขาอื่นภายใต้ความตกลงเดียวกันและเห็นว่าสถานการณ์รุนแรงเพียงพอ ประเทศผู้ร้องเรียนสามารถระงับการให้สิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่นในความตกลงฉบับอื่นได้

4.4.1.3 การให้อำนาจในการตอบโต้และระดับของการตอบโต้

หากประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินภายในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อประเทศผู้ร้องเรียนได้ร้องขอให้มีการระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณี องค์กรระงับข้อพิพาทจะให้อำนาจในการระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่นภายในกำหนดระยะเวลา 30 วันนับแต่ระยะเวลาที่เหมาะสมหมดลง เว้นแต่จะมีฉันทามติไม่ให้อำนาจในการตอบโต้จากองค์กรระงับข้อพิพาท โดยระดับของการตอบโต้นี้จะต้องมีความเท่าเทียมกับระดับของความเสียหายที่เกิดขึ้น

4.4.1.4 การคัดค้านการให้อำนาจในการตอบโต้

หากประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องได้คัดค้านถึงระดับของการระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่น อนุญาโตตุลาการจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าระดับของการระงับสิทธิประโยชน์หรือพันธกรณีอื่นนั้น

เทียบเท่ากับระดับของความสูญเสียหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งประเทศคู่พิพาทจะต้องยอมรับในคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการว่าเป็นที่สุด เว้นแต่องค์กรระงับข้อพิพาทจะตัดสินใจโดยฉันทามติปฏิเสธคำร้องขอดังกล่าว

4.4.2 ปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาในการตอบโต้ในกรณีที่ไม่มีการปฏิบัติตามคำตัดสิน

เป็นที่สังเกตเห็นได้อยู่บ่อยครั้งในกระบวนการระงับข้อพิพาทตามความเข้าใจฯ 1994 ว่า ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้กลไกการระงับข้อพิพาทในความเข้าใจฯ 1994 ได้รับการวิจารณ์ว่าเป็นกระบวนการที่ขาดสภาพบังคับให้ประเทศผู้แพ้ยินยอมที่จะปฏิบัติตามคำตัดสินหรือคำแนะนำ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตัดสินนั้นเป็นสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากแม้ว่าในกระบวนการระงับข้อพิพาทของ WTO จะได้ให้อำนาจแก่ประเทศภาคีผู้ชนะคดีกระทำการตอบโต้ตามบทบัญญัติมาตรา 22 (การชดเชยค่าเสียหายและการระงับสิทธิประโยชน์: Compensation and the Suspension of Concessions) ต่อประเทศภาคีผู้แพ้คดีและไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินหรือคำแนะนำตามรายงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทได้ก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาทางปฏิบัติในการตอบโต้ของประเทศสมาชิกเท่าที่ผ่านมาพบว่า มาตรการในการตอบโต้ที่กระทำโดยสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนามักไม่มีผลต่อประเทศคู่พิพาทอีกฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าเท่าใดนัก จึงอาจส่งผลให้มาตรการตอบโต้ของประเทศกำลังพัฒนาเป็นมาตรการที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรได้

4.4.3 คดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาในการตอบโต้ในกรณีที่ไม่มีการปฏิบัติตามคำตัดสิน

ในคดี United States-Import Prohibition of Certain Shrimps and Shrimp products ที่ร้องเรียนโดยประเทศไทย อินเดีย มาเลเซียและปากีสถาน ในการห้ามนำเข้ากุ้งทะเลเพื่อพิทักษ์เต่าอันขัดต่อกฎเกณฑ์การค้าโลกนั้น แม้ว่าคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทและองค์กรอุทธรณ์ได้มีคำตัดสินว่า มาตรการห้ามนำเข้ากุ้งและผลิตภัณฑ์กุ้งของสหรัฐอเมริกาเป็นมาตรการที่ขัดกับบทบัญญัติมาตรา 11 ของข้อตกลงแกตต์ 1994 และได้เสนอแนะให้สหรัฐอเมริกาปรับเปลี่ยนกฎหมายของตน

ให้สอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้ GATT/WTO ก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกามีได้ดำเนินการยกเลิกกฎหมายห้ามนำเข้ากุ้งดังกล่าวให้เป็นไปตามคำตัดสินและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทและองค์การอุทธรณ์แต่อย่างใด ซึ่งจากการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำและคำตัดสินของสหรัฐอเมริกานี้ ความเข้าใจ 1994 มาตรา 22.6 ได้ให้อำนาจกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับความเสียหายสามารถดำเนินการตอบโต้สหรัฐอเมริกาได้ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศที่มีอำนาจในการเจรจาต่อรองและฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำ ดังนั้นจึงอาจส่งผลให้มาตรการตอบโต้ทางการค้าของประเทศกำลังพัฒนาเป็นมาตรการที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรได้